

Vulnerabilitat, vinculació, vigilància

(La gran lliçó de la pandèmia)

N. 257. Abril 2021. Suplement del Quadern CJ n. 222.
Cristianisme i Justícia. Roger de Llúria, 13. 08010 Barcelona
93 317 23 38 • info@fespinal.com • www.cristianismeijusticia.net

---

Vulnerabilitat, vinculació (per la nostra mútua dependència i solidaritat) i responsabilitat (o vigilància) són la base de la nostra condició d'humans i la clau per al nostre desenvolupament. Aquestes inicials Vs^l ens haurien de servir com una guia per llegir bé el nostre present i actuar d'una manera alhora universal i pràctica, tant a la feina com en tots els camps de la vida.

Aquest escrit pretén visibilitzar aquestes tres inicials en la nostra imatge de l'home:

- Els éssers humans som vulnerables, dèbils i fràgils.
- Depenem els uns dels altres i estem vinculats els uns amb els altres.
- La nostra consciència ens crida a tots a una responsabilitat universal (per a nosaltres, per als altres i per al món).

Intentaré donar a la nostra visió de l'ésser humà un marc ampli que subratlli les tres característiques citades i destaquï aquest aspecte de l'existència humana més humil i situat. Necessitem una imatge de l'home vàlida per al futur i globalment alliberadora, que integri present i futur d'una manera cada vegada més interconnectada i més femenina, i que completi la imatge sorgida dels valors angloamericans (individualitat, autodefinició i desenvolupament personal), els quals s'han convertit en una part fonamental de la nostra manera de pensar.

Escric com a persona conscient de la meua responsabilitat social, no només com a persona sensible al dolor de la meua època com a consellera psicològica d'anàlisi transaccional. També escric com a teòloga cristiana per a qui són fonamentals aquests tres conceptes esco-

---

llits. Penso en aquella «vulnerabilitat de Déu» en la nostra història, que s'ha fet visible a través de Jesús, el Fill de Déu crucificat. Penso també en l'orientació ètica-social cristiana, en l'amor responsable al proïsme, en la fraternitat universal i l'amistat social que transcendeixen velles fronteres locals i polítiques i ens uneixen a tots com a iguals filles i fills de Déu.

En qualsevol visió de l'home hi conflueixen unes orientacions fonamentals (més aviat implícites), que marquen les nostres conductes i conviccions. Busquem ara una visió de l'home adaptada a la nostra situació i a la nostra època i que faci justícia a la realitat de la nostra existència humana en aquesta modernitat tardana.

Vulnerabilitat

La vulnerabilitat humana és perceptible al primer cop d'ull. L'ésser humà no té cap «escorça» (aquella pell dura i gruixuda que ens recomanen a vegades); tampoc no té plomes ni cuirassa. L'ésser humà està desprotegit. Té una pell súper sensible. Això ens fa radicalment diferents de tots els mamífers al gènere dels quals pertanyem biològicament. Els cossos humans són tots estructuralment fràgils. A això cal sumar-hi la seva progressiva indefensió i la possibilitat de ser ferits.

Ja durant la infantesa som molt vulnerables: el lactant depèn totalment de la vinculació i la responsabilitat dels altres; i aquesta dependència relacional infantil configura la nostra condició d'humans. La mateixa vulnerabilitat afecta després l'home, sobretot durant la vellesa (que avui dia abasta gairebé un terç de la vida). Crec que aquestes edats de la vida

particularment vulnerables (infantesa i senectut) reclamen una millor comprensió de la fragilitat humana.

Leonardo da Vinci, amb la seva figura de l'humà Vitruvi, va gravar en la nostra història la imatge d'un home-baró, recolzat en si mateix, complet i no necessitat de ningú: és la figura d'un cos masculí ben proporcionat, ben format, enmig d'un cercle i un quadrat: un individu autònom abstracte, que mai no es cansa ni envelleix, ni passa gana ni es mor. Aquesta dignitat masculina que descansava en el poder del baró com a fonament de l'«home i ciutadà lliure» ha sigut el paradigma per al nostre present².

Però la vulnerabilitat marca els individus en l'aspecte corporal i en l'anímic. Siegfried Lenz, un escriptor alemany de la postguerra del segle xx, va escriure una breu història (*La nit a l'hotel*) on parla de l'«ànima de vidre» d'un jove i d'un pare que s'escarrassa i es preocupa per ell sense descans: «Dic que està completament sa, però corre perill: aquest pobre noi té una ànima de vidre i per això viu amenaçat» (p. 3ss).

La protecció de cada persona (tant dels més tendres i necessitats d'atenció en la nostra societat com dels particularment amenaçats en altres llocs del món) interpel·la la nostra imatge de l'ésser humà. I avui, en un món com el nostre amb més publicitat i més possibilitats, hauria de convertir-se en un dret humà universal. El dolor i la necessitat de les víctimes, tant d'aquelles que gràcies als mitjans de comunicació entren a casa nostra (fugitius a la recerca de terres acollidores, víctimes de la guerra o del canvi climàtic) com també d'aquells nens invisibles que suporten pobresa o violència domèstica, qüestionen un contracte social només que no està en disposició

de crear uns drets humans universals i eficaços.

L'extraordinària fragilitat i sensibilitat de l'ésser humà ens han de fer preguntar sobre l'estat de la seva protecció. En la meua opinió, ens falten models per a la protecció de les persones i més aviat sembla que aspirem a no necessitar mai atenció. Tanmateix, penso que la capacitat de ser ferits i la necessitat de protecció són temes fonamentals de la nostra existència.

Vinculació

Res del que tinc i el que soc i dels meus models de conducta m'ho dec a mi mateixa. Tot s'ha anat desenvolupant a partir de la relació i de la dependència. I ho he d'agrair als altres, tant des del punt de vista biològic com existencial. Encara que separin el nadó del pit de la seva mare, aquest segueix vinculat a l'intercanvi efectiu amb les persones amb qui es relaciona.

Malgrat les possibilitats creixents d'autoconfigurar-nos en el nostre camí cap a la maduresa, sostinc que la nostra concepció de l'autonomia i la llibertat ha d'estar relacionada cada vegada més amb aquella experiència universal d'estar vinculats als altres i units existencialment amb ells. Des del punt de vista biològic, l'individu humà, com a bèstia corporalment poc dotada, només sobreviu gràcies a les intervencions comunitàries.

Hi ha imatges procedents del segle XII i de l'Edat Mitjana tardana que es basen en les visions que en el seu dia va descriure Hildegard von Bingen i que avui encara ens parlen. Per exemple, l'anomenat «cercle vital» evoca una imatge del món i de l'home que s'acobla als ritmes

de la natura i els seus cicles temporals anuals, i es correspon amb el pas de la vida des del naixement i fins la mort. Són homes que neden acompanyats amb els batecs del cosmos, com revestits d'un cinturó verd. Aquest cinturó verd simbolitza un concepte important de la teologia de Hildegard, «la potència verda» (*die Grünkraft*); expressa el poder de la vida i el poder de Déu que ho abasta tot. Amb llenguatge de l'anàlisi transaccional parlariem simplement de la natura (*Physis*).

Tots els organismes o éssers vius s'originen, es mantenen vius, es desenvolupen i moren mitjançant processos d'intercanvi, tant materials com energètics («espirituals»). Processos que tenen lloc tant a l'interior de l'organisme com en relació amb l'entorn. En aquesta interacció dinàmica, els humans podem «negociar» de manera saludable un seguit de trobades amoroses i sensibles que són una veritable experiència per als qui hi participen.

Vigilància

La paraula vigilància (responsabilitat) inclou la disposició i els ànims per respondre a l'altre; i això passa tant en la llengua alemanya (*Antwort*) com en les llengües romàniques.

Aquest aspecte relacional és present en les tres paraules del nostre títol, però cal accentuar-lo més en la responsabilitat. És veritat que els acompanyaments i les teràpies ens ajuden a percebre i afrontar perniciosos embolics col·lectius; però aquesta percepció no ens ha de conduir a una mentalitat que convidi a dissuadir-nos de la nostra responsabilitat cap als altres i obrir-nos massa a les inclinacions individualistes. La pell tan fina

de l'animal humà possibilita una enorme sensibilitat que es tradueix en el «poder de ser tocats» psíquicament. La possibilitat de ser ferits i la capacitat per a l'empatia reclamen una consciència de la nostra responsabilitat social i una obediència als nostres impulsos de compassió i diàleg.

Als éssers humans se'ns exigeix ser curiosos i assumir responsabilitats mútues. Som éssers proveïts tant de grans necessitats corporals com de magnífics recursos que podem posar al servei dels altres de manera responsable i audaç. I això tant serveix en l'aspecte personal com en el polític: el planeta Terra ens està cridant a una responsabilitat col·lectiva amb la mare Terra que advoqui per la supervivència de totes les formes de vida.

En els processos de canvi actuals podem modelar tots els espais vitals quan la nostra convivència estigui molt més marcada, en tots els camps, per la solidaritat i l'atenció que no per la rivalitat o la competència; i més per la confiança que per la desconfiança i l'hostilitat.

Conclusió

Estic advocant per un tipus d'ésser humà amb els ulls ben oberts cap a la vulnera-

bilitat, la vinculació i la responsabilitat: amb els ulls ben oberts cap a la fragilitat tant del planeta com de cada individu. Els homes som mútuament responsables, en la mesura que som dependents els uns dels altres i lligats els uns amb els altres, tant en l'aspecte ecològic com en l'econòmic, el polític i el tecnològic i informatiu.

Aquesta actitud interna, orientada cap al benestar dels altres i del món, té encara més vigència en un present com el nostre caracteritzat per sacrificar una part de la humanitat en nom del benestar d'aquells que viuen totalment al seu gust, i això quan ja és tècnicament possible que tothom pugui tenir accés al mitjàs de vida bàsics.

I aquesta actitud és fonamental en aquests dies de coronavirus que ens fan comprendre d'una manera especial el significat de les nostres tres paraules (vulnerabilitat, vinculació, vigilància), aquests dies en què cadascú està amenaçat de ser contagiats per l'altre o ser contagiador de l'altre. I, tanmateix, hem de trobar maneres creatives de mantenir els nostres contactes que ens permetin seguir relacionant-nos i cuidant-nos curosament.

Nora Borris³

-
1. [N. del T.] El text parla de tres «ves baixes» (*Verwundbarkeit, Verbundenheit, Verantwortung*). En el títol en català he fet servir la «vigilància» per mantenir aquesta identitat d'inicials. Però al text utilitzaré el terme «responsabilitat», que és molt més clar i expressiu.
  2. Vegeu LAGUNA, José (2020). *Vulnerables. La cura com a horitzó polític*, Barcelona: Cristianisme i Justícia, Quadern n. 219, p. 14-17.
  3. Nora Borris és alemanya, especialitzada en anàlisi transaccional. Ha sigut pastora protestant i va estudiar un semestre de la seva carrera teològica al Centre Borja de Sant Cugat del Vallès. L'original d'aquest article (*Verwundbarkeit. Verbundenheit. Verantwortung*) es va publicar a *Zeitschrift für Transaktionsanalyse* 2/2021. Traducció i condensació de José Ignacio González Faus.